

Hänvisning
Miljöministeriets begäran om utlåtande
VN/11745/2019

Enligt sändlista

Kontaktperson
Jurist Anders Rickard Stenman,
telefon +358 (0)18 25457
rickard.stenman@regeringen.ax

Ärende

Ålands landskapsregerings utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om miljöskadefond

Miljöministeriet har enligt 38 § självstyrelselagen (1991:71) för Åland bedömt att propositionen om en ny lag om miljöskadefond har särskild betydelse för landskapet Åland, varför ministeriet har begärt ett utlåtande från landskapsregeringen. Ålandsdelegationen har även avgett sitt utlåtande, vari den sammantaget har konstaterat att lagförslaget hör till landskapets behörighet enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen. Mot bakgrund av ovanstående avger landskapsregeringen härmed följande utlåtande över förslaget till proposition.

Åland intar en särställning i Finlands statskick, vilket speciellt framgår av lagtingets rätt att stifta lagar. Ålands självstyrelse befästs av internationella utfästelser, framför allt av Nationernas Förbunds beslut och den så kallade Ålandsöverenskommelsen från 1921 mellan Finland och Sverige. Stiftandet av gällande grundlag innebar heller ingen ändring av Ålands ställning i Finlands statskick (se RP 1/1998 s. 177, GrUB 10/1998 rd s. 32 och 33). Den första självstyrelselagen (1920) stiftades i den ordning som gäller för grundlag och sedan dess har självstyrelselagarna innehållit en bestämmelse enligt vilken lagen inte kan ändras eller upphävas på annat sätt än i grundlagsordning och med lagtingets beslut som har fattats med kvalificerad majoritet. I 120 § i grundlagen konstateras således endast att landskapet Åland har självstyrelse, enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagen fördelas lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet Åland och riket. Bestämmelser om landskapets lagstiftningsbehörighet återfinns i 18 § självstyrelselagen. Landskapet har bland annat enligt 18 § 10 punkten lagstiftningsbehörighet inom områdena natur- och miljövard samt enligt 18 § 6 punkten i frågor som gäller brand- och räddningsväsendet.

Enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet avseende skatter och avgifter med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten. Landskapet Åland har enligt 18 § 5 punkten lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter.

Ålandsdelegationen har i ett utlåtande till miljöministeriet nr 19/22 av den 5 maj 2022 anfört att den föreslagna miljöskadeavgiften med avseende på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen främst är att hänföra till rättsområdet natur- och miljövård och således hör till landskapets behörighet enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen. Utgående från detta utlåtande konstaterar landskapsregeringen att en miljöskadefond och miljöskadeavgift därmed måste regleras genom landskapslag på Åland.

Åländska vatten utgör dock en stor del av rikets totala vattenareal. Den livliga fartygstrafiken genom åländska östersjövatten gör Åland särskilt sårbart vid eventuella olje- eller kemikalieutsläppssituationer, vilket i värsta fall kan leda till mycket omfattande och allvarliga föroreningar av miljön, på såväl Åland som riket i övrigt. Det är därför av stor vikt att ansvariga myndigheter i landskapet och i riket samarbetar och samordnar sitt beredskapsarbete och upprätthåller en god olycksberedskap. De flesta miljöskador, speciellt till havs, är gränsöverskridande, varvid hanteringen av miljöskador är ett gemensamt ansvar för både landskapet Åland och riket.

Landskapet Åland och dess aktörer erhåller för närvarande, enligt lagen om oljeskyddsfonden (FFS 1406/2004), rätt till ersättning för oljeskador samt för kostnader för bekämpning och återställande enligt 10 §, förskottsersättning enligt 11 § samt ersättning för anskaffning av bekämpningsmateriel och för upprätthållande av bekämpningsberedskapen enligt 17 §. Oljeskyddsfonden upphör då den nya miljöskadefonden upprättas.

Landskapsregeringen avser därför bereda och föreslå antagande av en s.k. blankettlag och på detta sätt göra rikets lag om miljöskadefond tillämplig på Åland. Landskapsregeringen avser vidare, utgående från Ålandsdelegationens utlåtande, föreslå att genom överenskommelseförordning åstadkomma ett gemensamt system som innebär att åländska aktörer på lika grunder som aktörer i det övriga Finland ska kunna erhålla ersättning från de i riket och i landskapet Åland insamlade medlen samt lika rätt till ersättning för förebyggande åtgärder t.ex. i fråga om oljeskydd. På detta sätt avser landskapsregeringen trygga möjligheten för åländska aktörer till samarbete och samordning med rikets aktörer vad gäller en god beredskap att hantera miljöskador.

Landskapsregeringen uppskattar det goda samarbetet och ser vidare fram emot fortsatta konstruktiva diskussioner med miljöministeriet vad gäller åländska förhållanden samt

framtagandet av en åländsk blankettlag och en överenskommelseförordning med riket på området. Då miljöskador generellt men speciellt till havs är gränsöverskridande angelägenheter är det väsentligt att samarbetet fungerar mellan åländska aktörer och aktörer i övriga Finland.

Vicelantråd

Harry Jansson

Utvecklingsminister

Alfons Röblom

SÄNDLISTA

Miljöministeriet, PB 35, FI-00023 Statsrådet, kirjaamo@ym.fi

Ålandsdelegationen, Statens ämbetsverk på Åland, PB 58, AX-22101 Mariehamn, registratur@ambetsverket.fi

FÖR KÄNNEDOM

Självstyrelsepolitiska nämnden, Ålands lagting, susanne.eriksson@lagtinget.ax
